

CONCEPTUL DE „SPECIALIST” ÎN LEGEA PROCESUAL PENALĂ

Dragoș CHIOTICI, doctorand, ULIM

Recenzent: **Constantin PISARENCO**, doctor în drept, ULIM

The author analyzes in a comparative aspect the legislative provisions regarding the notion of specialist in the Criminal Procedure Code of Romania and the Republic of Moldova. It is emphasized that the specialist is the person that possesses fundamental knowledge in his discipline, gets involved in the process of explaining some facts and circumstances of the case, not being personally interested in the results of the investigation.

Key words: *specialist, specialized knowledge, competent persons, technical–scientific conclusion.*

În lucrare autorul analizează în aspect comparativ prevederile legislative privind noțiunea de specialist în CPP al României și Republicii Moldova. Se arată că specialistul este persoana care cunoaște temeinic o disciplină, este antrenată în proces pentru explicarea unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, fiind neinteresată în rezultatele acestuia.

Cuvinte-cheie: *specialist, cunoștințe specializate, personae competente, constatare tehnico–științifică.*

Într-o accepțiune largă calificativul „specialist”, legea procesual penală î-l atribuie doar acelor persoane, care sunt atrase în procesul penal pentru a contribui la stabilirea adevărului în cauzele instrumentate. Cât privește alte persoane ce stăpânesc, la fel, cunoștințe specializate, ele mai când trebuie numte simplu — persoane versate (competente), cunoștințele lor fiind folosite în forme nerocesuale.

De notat că această idee conceptuală de „specialist” în legislația procesual penală a Republicii Moldova a apărut relativ recent, pe la mijlocul anilor ‘60 ai sec.al XX-lea, când aceasta se afla în cadrul URSS, redacția ei, suferind deja modificări semnificative. Spre exemplu, prof. Vinberg A.I. la acea perioadă determina specialistul în felul următor: „Specialistul este persoana ce nu înlocuiește anchetatorul, competentă într-o anumită ramură și chemată să acorde ajutor acestuia prin cunoștințele sale specializate în toate cazurile, când în chestiunile importante pentru justa soluționare a cauzei este nevoie de sprijinul specialistului și când în situațiile date nu se cere dispunerea expertizei”¹.

La ora actuală, o astfel de determinare evident, nu mai conține deja criteriile necesare definiției persoanei competente. Literatura de specialitate², dar și legislația

1 Винберг А.И. Специалист в процессе предварительного следствия. В: Социалистическая законность №1, 1961, с. 16-18.

2 Doraș S. Criminalistica. Chișinău: Cartea Juridică, 2011, p.467. (632 p.).

procesuală în vigoare propune a considera specialist persoana independentă, neinteresată în rezultatul investigațiilor, ce stăpânește cunoștințe specializate și antrenată de părți sau de instanța de judecată pentru acordarea de ajutor consultativ prin declarații ori concluzii, precum și pentru aplicarea de mijloace tehnico-științifice în procesul penal.

De menționat că legea procesual penală în vigoare a României nu definește acest termen. Cu regret, specialistul în genere nu este amintit expres în această lege ca subiect procesual. În opinia noastră, odată ce raportul de constatare al specialistului, structura căruia este reglementată de art.181' al CPP a României și este inclus în lista mijloacelor de probă, specificată la art.97, evident specialistul devine subiect și participant activ al procesului penal, urmând a fi inclus în lista art.34 „Alți subiecți procesuali“, pe lângă martor, interpret, expert etc. În schimb, CPP al Republicii Moldova stabilește expres noțiunea în cauză, caracterul cunoștințelor acestuia, procedura cum poate fi antrenat în acțiunile de urmărire penală, care sunt atribuțiile lui și alte aspecte.

Conform art.6, p.43 al CPP a Republicii Moldova specialist este „persoana care cunoaște temeinic o disciplină sau o anumită problemă și este antrenată în procesul penal în modul prevăzut de lege, pentru a contribui la stabilirea adevărului“³. Art.87 precizează că, această persoană nu trebuie să fie interesată în rezultatele procesului penal, iar art.139 — că, specialistul este antrenat în acțiunile procesuale în cazul în care „este necesară explicarea unor fapte sau circumstanțe ale cauzei...“⁴.

Tot în acest context, alin.(7) al art.172 al CPP a României adaugă, că specialistul poate fi invitat atât de instanță, cât și de organul de urmărire și în cazul dacă „pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe“, acesta făcând declarații conform dispozițiilor relative la audierea martorului. Alin. (10) al aceluiași art.172 reglementează participarea specialistului în procesul penal prin darea de concluzii în cadrul unor constatări doar în faza de urmărire penală, și anume „când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei“⁵.

Observăm că, aplicarea cunoștințelor specializate în formă de constatări tehnico-științifice sau medico-legale a specialistului în CPP a României există doar în faza de urmărire penală, pe când în legislația procesual penală a R. Moldova — și în faza de judecare a cauzei, instanța, dispunând la cererea părților o constatare pentru a explica unele fapte sau circumstanțe ale cauzei.

3 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lan_g=1&id=326970

4 Art.139 al Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. În redacția Legii nr.66 din 05.04.2012, în vigoare din 27.10.2010./http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lan_g=1&id=326970

5 Alin (7), alin. (10) al art.172 al CPP al României, adoptat prin Legea nr.135/2010. În: Monitorul Oficial nr.86 din 15.07.2010.

Prin urmare, specialistul, conform legislației procesuale a ambelor țări, poate fi teoretic cooptat pentru a participa fără excepție în toate acțiunile procesuale. Totuși, pornind de la atribuțiile lui, de regulă, este vorba doar de antrenarea lui în absoluta majoritate a acțiunilor de urmărire penală, precum și într-un rând de alte activități procesuale cum, spre exemplu, punerea bunurilor sub sechestru (alin.(3) art.207 CPP a Republicii Moldova) ș.a. Aici însă, trebuie menționat că legea procesual penală ne-univoc regementează însuși posibilitatea aplicării cunoștințelor specializate în cadrul acțiunilor de urmărire penală și altor activități procesuale.

Astfel, spre exemplu, CPP a R. Moldova obligă recrutarea specialistului (medic-legist, psihopedagog, interpret etc.) pentru a participa la examinarea cadavrului (art.120), exhumarea cadavrului (art.121), în cazurile speciale de audiere a martorului minor (art.110'), audierea martorului care suferă de o boală psihică (art.105). Renunțarea în astfel de cazuri la serviciile specialiștilor se consideră o încălcare procesuală semnificativă, care conduce la pierderea importanței probante a rezultatelor a astfel de acțiuni de urmărire penală.

În alte situații, folosirea cunoștințelor specializate ale persoanelor competente în legea în cauză, poartă caracter facultativ. Organul de urmărire penală este în drept, însă nu și obligat să implice un specialist anume, spre exemplu, la cercetarea la fața locului (art.118), examinarea corporală (art.119), experimentul în urmărirea penală (art.123), la efectuarea percheziției sau ridicării de obiecte și documente (art.127), percheziția corporală (art.130), colectarea mostrelor pentru cercetare comparativă (art.154) etc. Totuși, după cum arată analiza practicii judiciare, în situația când acțiunea procesuală sau neprocesuală se realizează cu participarea specialistului, eficacitatea ei sporește semnificativ.

Astfel, la examinarea corporală specialistul în ramura medicinei poate acorda ajutor semnificativ în depistarea pe corpul suspectului a urmelor infracționale, a semnelor particulare și corect a le fixa în procesul-verbal sau în alt document. Participând ca specialist criminalist la cercetarea locului faptei, acesta contribuie la descoperirea urmelor și altor materiale de probă, precum și a unor caracteristici ale obiectelor care nu totdeauna pot fi observate ne având cunoștințe specializate, explică natura acestora, importanța lor probantă etc.

În scopul participării în activitățile procesuale și neprocesuale acești specialiști pot fi recrutați din rândul:

- angajaților subdiviziunilor de expertiză judiciară de toate nivelurile, indiferent de apartenența departamentală (experți din cadrul Ministerului Justiției, a Ministerului de Interne, Ministerului Sănătății, Serviciului de Informație și Securitate, Centrului Național Anticorupție ș.a.);
- lucrătorilor competenți a diverselor organe de control (structuri de revizie și control, Casa de comerț, supraveghere sanitar-epidemiologică ș.a.);
- reprezentanților altor colective practice, științifice, pedagogice, ce posedă cunoștințe profunde în domeniile sale de activitate (producere, deservire, cultură, artă, apărare etc.);

- persoanelor particulare ce nu sunt în statele de personal a cărorva structuri oficiale (pensionari, specialiști neangajați în muncă ș.a.);
- persoanelor competente, care efectuează așa numitele anchete de serviciu, activând în cadrul comisiilor departamentale sau interdepartamentale de investigare a unor incidente excepționale (aviacatastrofe, intoxicații în masă, avarii la termocentrale etc.) etc.

Organele de urmărire penală folosesc în activitatea lor actele și avizele acestor comisii, consultațiile și rapoartele lor, înaintează acestora întrebări, care țin de competența lor.

La necesitate organele judiciare recurg la ajutorul acestor persoane competente, care pot oferi sprijin prin consultații, sfaturi, recomandări, date cu caracter informativ, participarea în pregătirea și realizarea diverselor activități, inclusiv procesuale și de urmărire penală, inspectarea unor întreprinderi, porțiuni de teren, a obiectelor acvatic și nu numai, efectuarea de revizii documentale, achiziții de control și alte măsuri. Dacă este cazul, specialiștii în cauză sunt audiați în cadrul activităților de urmărire penală sau în faza dezbaterilor judiciare în calitate de martori — persoane versate.

Prin urmare, aplicarea cunoștințelor specializate și a abilităților persoanelor competente în cadrul urmăririi penale poate fi realizată pe mai multe căi:

- antrenarea specialiștilor în efectuarea acțiunilor procesuale și neprocesuale;
- efectuarea constatărilor tehnico-științifice, medio-legale și a expertizelor judiciare;
- realizarea de revizii documentale, a diverselor controale și inspectări;
- obținerea unor date cu caracter informativ, consultații de la persoanele competente;
- reclamarea unor documente pregătite de aceste persoane în cadrul activității lor de serviciu;
- audirea persoanelor competente în calitate de martori sau experți judiciari (dacă aceștea au participat la efectuarea expertizelor).

În ce privește participarea specialistului în acțiunile de urmărire penală, prof. Iu. Orlov prezintă o listă desfășurată a atribuțiilor acestuia:

- oferirea de consultații și sfaturi (tactica, pregătirea, planificarea acțiunii de urmărire penală, fixarea corectă a împrejurărilor incidentului în procesul-verbal);
- ajutor tehnic în pregătirea acțiunii de urmărire penală (de pildă, în reconstituirea stării de fapt de la fața locului în cadrul experimentului de urmărire);
- căutarea și descoperirea urmelor și altor materiale de probă cu aplicarea unor mijloace tehnico-științifice;
- fixarea cu ajutorul mijloacelor tehnice a mersului și rezultatelor acțiunii de urmărire penală;
- alcătuirea unor anexe grafice la procesul-verbal al acțiunii (schițe, planuri, crochiuri, desene etc.) ș.a.⁶

6 Орлов Ю.К. Заключение эксперта и его оценка по уголовным делам. Москва: БЕК, 1995, с.14. (183 с.)

Cele susmenionate însă, în opinia noastră, nu oglindesc pe deplin conținutul activităților specialistului privind aplicarea metodelor și mijloacelor tehnico-științifice (MMTȘ) în cadrul efectuării acțiunilor de urmărire penală relativ la sarcinile ce stau în fața organului de urmărire. Expunerea lor sistemică ar permite ofițerului de urmărire penală să-și imagineze posibilitățile reale și capacitățile potențiale ale specialistului și la soluținarea celor mai importante aspecte ale probatoriului.

Se are în vedere că, acordând sprijin organului de urmărire penală în realizarea acțiunii de urmărire, specialistul:

- a) aplică MMTȘ de sinestătător cu acordul și supravegherea ofițerului de urmărire, oferind acestuia și explicațiile de rigoare (alin.(5), p.5) al art.87 CPP RM);
- b) participă la aplicarea MMTȘ de către anchetator în cadrul colectării, cercetării, valorificării probelor, spre exemplu, la verificarea diverselor versiuni privind natura probelor, mecanismul formării lor, legătura cu evenimentul investigat, consemnarea în procesul verbal a obiectelor cu semnificație criminalistică;
- c) contribuie la utilizarea de către ofițerul de urmărire a MMTȘ, consultându-l și oferindu-i date cu caracter informativ, bazate pe cunoștințele sale specializate referitor la versiunile posibile, caracteristicile obiectelor și persoanelor implicate în fapta penală, acțiunile de urmărire penală ce nu suferă amânare, legate de materialele de probă adunate ș.a.

În procesul probator doctrina procesuală evidențiază o suită de elemente fundamentale (etape), precum colectarea, analiza, verificarea, aprecierea și valorificarea probelor judiciare. Specialistul poate acorda sprijin organului de urmărire penală, practic în realizarea tuturor elementelor susamintite. Însă, mai consistent acesta î-și dă concursul la colectarea materialelor de probă, adică căutarea, fixarea lor procesuală și tehnică, ridicarea, certificarea și ambalarea probelor — aspecte la care vom reveni mai detaliat în capitolul următor.

Observăm că CPP a RM a extins simțitor posibilitățile persoanelor ce dețin cunoștințe specializate pentru realizarea sarcinilor procedurii judiciare. Totuși, privitor la participarea lor în acțiunile de urmărire penală, imuabile rămân două principii fundamentale:

- 1) orice persoană care stăpânește cunoștințe specializate participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală în calitate de specialist;
- 2) efectuarea acțiunii de urmărire penală este condusă (dirijată) de anchetator, specialistul acordă acestuia doar ajutor.

Mai frecvent, pentru participarea în acțiunile de urmărire penală se recrutează specialiștii criminaliști. Aici însă trebuie spus că, în fond, fiecare specialist ce deține cunoștințe în oricare domeniu și care participă la investigarea infracțiunilor, poate fi perceput ca specialist criminalist. Dar istoricește, iar acum și în mod tradițional, criminaliștii sunt considerați doar cei ce cunosc temeinic așa domenii precum dactiloscopia, balistica, traseologia, cercetarea documentelor, grafoscopia, gabisocopia, deținând totodată și cunoștințe-deprinderi de participare în acțiunile de urmărire penală, inclusiv executarea de foto-video-înregistrări.

În altă ordine de idei, menționăm că o direcție aparte de atragere a specialistului în participarea la acțiunile de urmărire penală este cea înfăptuită de către apărător. Alin. (2), p.3) al art.100 al CPP a RM statuează că apărătorul admis în procesul penal în modul prevăzut de prezentul cod, în scopul administrării probelor este în drept: „în interesul asistenței juridice să solicite, cu consimțământul persanei pe care o apără, opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale”⁷. Această prevedere normativă a CPP RM, cu modificările făcute prin Legea nr.66 din 05.04.2012, (în vigoare la 27.10.2012), oferă posibilitatea părții de apărare a folosi în scopurile sale specialistul, adică persoana ce deține cunoștințe specializate. Desigur, și anterior avocații, care evoluau ca apărători în procesele penale, recurgeau la ajutorul persoanelor versate. De regulă, asistența lor se manifesta în formă de consultații, care purtau caracter neoficial, dar în multe cazuri se dovedeau suficient de rezultative, permițând a palpa puncte slabe în rezultatele expertizelor sau în datele recoltate din alte activități procesuale, în care figura informația specială ce necesita explicațiile persoanei competente.

Din această prevedere legislativă decurge că, anchetatorul nu poate împiedica participarea specialistului cooptat de apărător în acțiunile de urmărire penală, cu excepția cazurilor direct stipulate de legislație. Însă, legat de aceasta, apare întebarea dacă, în scopul realizării principiului contradictorialității, este legitimă participarea simultană a specialiștilor invitați atât din partea organului de urmărire penală cât și din inițiativa părții de apărare.

Analiza legislației procesual penale, a practicii de urmărire penală, denotă că acest lucru nu corespunde situației reale.

În primul rând, apărătorul, conform alin.(1), p.2, art.68 participă și el nu în toate, fără excepție, acțiunile procesuale ci doar în cele ce se realizează „la propunerea organului respectiv” și la toate acțiunile procesuale efectuate la solicitarea sa⁸. Respectiv, el poate să antreneze un specialist doar în acțiunile în care este posibilă participarea lui.

În al doilea rând, alin (4), art.87 CPP RM obligă ofițerul de urmărire penală și instanța ca, „înainte de începerea acțiunii procesuale la care participă specialistul, să stabilească identitatea și competența specialistului, domiciliul lui, precum și în ce relații se află el cu persoanele care participă la acțiunea respectivă, îi explică drepturile și obligațiile și îl previne de răspunderea pentru refuzul sau eschivarea de ași îndeplini obligațiile”⁹. Din această prevedere decurge că, absolut nu contează, de

7 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lan_g=1&id=326970

8 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lan_g=1&id=326970

9 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea Republicii Moldova, nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lan_g=1&id=326970

către cine este invitat specialistul: de anchetator sau apărător, verificarea competenței și altor circumstanțe ce pot servi la recuzarea lui, este încredințată în exclusivitate doar organului de urmărire penală. Desigur, pentru a realiza astfel de verificări este nevoie de anumit timp. De aceea, are dreptate prof. Isaeva L.M. când scrie că „invitarea specialistului din partea apărării este oportună și o realiza pe calea examinării demersurilor apărătorilor”¹⁰. Unicul motiv de a respinge acest demers poate fi doar descoperirea unor împrejurări ce nu ar permite acestuia să participe conform art.100 CPP RM în activitatea de urmărire pe cauza concretă.

În al treilea rând, pornind de la principiul contradictorialității și egalității armelor părților implicate în proces, pare legitim invitarea simultană a specialiștilor atât din partea acuzării cât și din partea apărării. Dar totodată, este necesar a organiza astfel munca, încât specialiștii să-și poată realiza sarcinile puse în fața lor, ne încălcând reglementarea a însăși acțiunii de urmărire la care participă. Responsabil și conducător al acțiunii de urmărire penală este anchetatorul, de aceea inadmisibile sunt și inițiativele personale excesive ale specialiștilor ce poartă caracter de sinestătător.

Prin urmare, soluționarea tuturor dificultăților legate de coordonarea acțiunilor specialiștilor, inclusiv celor invitați din partea apărării, îi revin organului de urmărire penală. A presupune că doi specialiști de același profil vor îndeplini în cadrul acțiunii de urmărire penală diferite funcții sau vor dubla careva operații, nu este posibil.

În opinia noastră, specialiștilor invitați din partea apărării li se pot, în principiu, delega funcții de analiză a rezultatelor activităților organului de urmărire, de control a metodelor și metodicilor folosite de către acesta și, eventual, a colegului său — specialist, antrenat din partea acuzării. Rezultatele acestor constatări, făcute în cadrul participării la efectuarea procedurilor probatorii de ambii specialiști, conform alin. (3) art.141 CPP RM se vor include în procesul-verbal al acțiunii respective.

Deci, nu este vorba de posibilitatea efectuării de către specialist a careva investigații.

Nu întâmplător noua Lege a Republicii Moldova cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr.68 din 14.04.2016¹¹ (în vigoare de la 1.12.2016), nu amintește de loc o formă importantă de aplicare în sfera Justiției a cunoștințelor specializate, precum sunt constatările tehnico-științifice și medico-legale, reglementată de legea veche *Cu privire la expertiza judiciară* din 23 iunie 2000, nr. 1086 — XIV¹² și de actualul Cod de procedură penală.

Analizând această situație putem desprinde că constatarea tehnico-științifică și medico-legală care, conform Codului de procedură penală în vigoare, reprezintă nu

10 Isaeva Л.М. Участие эксперта криминалиста в производстве следственных действий. В: Практическое руководство по производству судебных экспертиз для экспертов и специалистов: науч.-практич. пособие. Под ред. Т.В. Аверьяановой, В.Ф. Статкуса. М.: Издательство Юрайт, 2011, с.224 (с.220-300).

11 Legea Republicii Moldova cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr.68 din 14.04.2016. În: Monitorul oficial nr.157-162 din 10.06.2016.

12 Legea cu privire la expertiza judiciară, adoptată la 23 iunie 2000, nr. 1086 — XIV. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Moldova, nr. 144-145 din 16.11.2000, p.3-5. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311530>

altceva decât o *explicație* a unor fapte sau circumstanțe ale cauzei de către un specialist ne interesat în rezultatele procesului penal, se va efectua cu precădere în faza declanșării procesului penal în situația, în care acesta va fi chemat pentru a participa la efectuarea unei acțiuni de urmărire penală din rândul celor care nu necesită autorizarea judecătorului de instrucție, măsuri procesuale de constrângere sau măsuri speciale de investigație. Conform Recomandării nr.38 din 23.04.2013 a CSJ a Republicii Moldova¹³, din momentul sesizării sau autosesizării până la darea ordonanței de începere a urmăririi penale, înăuntrul acestui termen de 30 de zile, organul de urmărire penală, pentru a verifica bănuiala rezonabilă că a fost comisă o infracțiune, poate efectua, pe lângă audierea martorilor, cercetarea la fața locului, prezentarea spre recunoaștere, experimentul, examinarea corporală, examinarea cadavrului — și constatarea tehnico-științifică și medico-legală. Deci, în acest termen, adică până la pornirea urmăririi penale, contrar unor recomandări¹⁴, nu poate fi dispusă și efectuată expertiza, ci doar o constatare.

Nu întâmplător și alin. (3) art. 141 Cod procedură penală stipulează că, în cazul participării specialistului la efectuarea procedurilor probatorii, rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale se includ în procesul-verbal al acțiunii respective. Deci, dacă pe loc, specialistul nu poate face concluzii cu privire la rezultatele constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, el va consemna rezultatele acestor constatări într-un raport aparte, redactat ca continuare, dezvoltare și aprofundare a constatărilor începute în cadrul acțiunii procesuale, realizată cu participarea lui.

Prin urmare, constatarea tehnico-științifică și medico-legală a specialistului este premergătoare dispunerii expertizei și, conform prevederilor pct. 5) alin. (5) art. 87 Cod procedură penală, se realizează doar pentru acordarea de ajutor organului care efectuează acțiunea procesuală la descoperirea, fixarea sau excluderea probelor, la aplicarea mijloacelor tehnice și a programelor computerizate, la formularea întrebărilor pentru expert, la oferirea de explicații referitor la problemele ce țin de competența sa profesională. Rezultă deci, că constatarea tehnico-științifică și medico-legală, nu poate fi o cercetare completă, concluziile specialistului ne fiind absolut precise, având scopul de a da anumite explicații și a realiza doar cercetări prelabile.

Cât privește expertiza, aceasta se dispune în cazurile în care se impune necesitatea constatării, clarificării sau evaluării circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală. De aici și diferența dintre aceste forme de aplicare a cunoștințelor specializate, întrucât prin numirea constatării tehnico-științifice sau medico-legale, spre deosebire de expertiză, există pericolul restrângerii drepturilor părților procesului penal, care sunt lipsite de posibilitatea de a face observații cu privire la întrebările adresate specialistului, de a cere modificarea sau completarea lor, recuzarea specialistului sau numirea a câte un specialist recomandat de fiecare dintre părți ș.a.

13 Recomandarea nr.38 a Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanșarea urmăririi penale // www.csj.md

14 Recomandarea DGUP IJP a MAI RM nr.11/34 — 2889 din 04.09.2013 // www.igp.gov.md